

BRACTWO MŁODZIEŻY PRAWOSŁAWNEJ W POLSCE – MISJA MŁODZIEŻY W KRYZYSIE

Słowa kluczowe: prawosławie, misja, młodzież, bractwo

Bractwo Młodzieży Prawosławnej w Polsce (dalej: BMP) posiada rozbudowane struktury terenowe. Składają się na nie oddziały w poszczególnych parafiach Polskiego Autokefalicznego Kościoła Prawosławnego, zarządy diecezjalne i Zarząd Centralny z siedzibą w Białymstoku. Poszczególne jednostki terenowe cieszą się szeroką autonomią i realizują swoje cele adekwatnie do warunkowań, w jakich się znajdują. Co za tym idzie, często zmagają się z odmiennymi problemami.

Przedstawiany temat będzie omawiany przede wszystkim na przykładzie centralnych struktur Bractwa oraz ogólnopolskich inicjatyw, które one realizują. Rozpoczynając, zauważyć należy, iż coraz częściej sygnalizowana jest potrzeba przeprowadzenia zmian wewnątrz Bractwa Młodzieży Prawosławnej w Polsce. Słychać opinie, że wypracowane 20 lub 30 lat temu formy pracy są nieadekwatne do rzeczywistości XXI wieku. Nie ma jednak zgody odnośnie do tego, jak poprawić efektywność. Jako przyczynę stopniowego „opadania twórczego zapału” wśród liderów Bractwa na ogół uważa się brak decyzji o wprowadzeniu poważnych zmian zarówno w samej organizacji, jak i w programie prowadzonych przez nią zadań. Namysł nad długofalowym rozwojem instytucji, wytyczanie nowych celów i rozwiązań są odsuwane na dalszy plan, co usprawiedliwia się potrzebą realizacji corocznego, zawsze tego samego, planu działania, który – jak wspomniałem wyżej – w powszechnej opinii osób pracujących z młodzieżą prawosławną nie odpowiada współczesnym potrzebom. Na domiar złego, w prace Bractwa angażuje się coraz mniejsze grono osób, a oczekiwania uczestników ruchu wobec kierownictwa ciągle rosną.

Dalszy rozwój, a może nawet przetrwanie istniejących struktur, wymaga reform poprzedzonych poważną refleksją nad ideą Bractwa i jego misją. Potrzebna jest ponowna i szczegółowa analiza celów, jakie postawiła sobie organizacja na początku swojego istnienia, a głównie rewizja dawnych form realizacji planów.

Historia Bractwa

Bractwo Młodzieży Prawosławnej w Polsce jest organizacją o niemal 40-letniej historii. Pomimo że do roku 1991 działało pod szyldem Koła Teologów Prawosławnych w Chrześcijańskiej Akademii Teologicznej, a nieco później w Szkołach Teologicznych, Świeckich i Młodzieży Laickiej, to od samego początku organizacja nazywała siebie

tym samym mianem¹. Był to wyraz dążeń, aby podkreślić świadome kontynuowanie tradycji bractw cerkiewnych z terenów dawnej Rzeczypospolitej, które w czasach pokoju propagowały duchowość i kulturę prawosławia, a gdy nadchodziły prześladowania, stawały twardo w jego obronie.

Pierwsze lata formowania się prawosławnego ruchu młodzieży w Polsce związane są nierozdzielnie z postacią śp. arcybiskupa Jeremiasza, który jeszcze jako dr Jan Anchimiuk, młody asystent w Chrześcijańskiej Akademii Teologicznej w Warszawie, rozpoczął prowadzenie z młodzieżą spotkań o tematyce religijnej. W 1994 roku wspominał, że „w końcu lat 60. było wyraźnie widać, że lekcje religii i kazania nie docierały do wszystkich, że bardzo wielu ludzi miało fałszywe lub żadne wyobrażenie o życiu cerkiewnym” i wówczas „zaistniała potrzeba opowiadania o tym przez osoby mające jakiegokolwiek podstawy teologiczne”².

Pierwsze spotkania, tak zwane dyskusje „czwartkowe”, miały miejsce już w 1969 roku w budynku Prawosławnego Seminarium Duchownego w Warszawie, mieszczącego się przy ulicy Paryskiej. W ślad za „czwartkowymi” spotkaniami w seminarium pojawiły się również „niedzielne”, odbywane w podziemiach katedry metropolitalnej św. Marii Magdaleny oraz w mieszkaniu dra Anchimiuka.

Lata 70. to okres wytrwałej pracy przyszłego władcy Jeremiasza ze środowiskiem warszawskich studentów, którzy w owym czasie zaczęli nawiązywać kontakty z młodzieżą z innych parafii: w Białymstoku, Hajnówce, Drohiczynie. W wymienionych miejscowościach odbywały się spotkania o podobnym charakterze, dlatego szybko pojawiły się pierwsze pomysły na wspólne wyjazdy i pielgrzymki. Potrzeba rozszerzenia i skoordynowania działań była coraz bardziej oczywista. Pod koniec lat 70. podjęte zostały odpowiednie inicjatywy. Wiele lat później władca Jeremiasz mówił o nich: „praca była trudna, bowiem niewielu księży ją popierało, mimo iż odbywały się z błogosławieństwa metropolity Bazylego. Niektórzy księża wyraźnie uważali, że jest to wygłup, niektórzy mówili, że to jakiś protestancki wymysł, inni, że im szybciej kaktus na dłoni wyrośnie, niż dojdzie do powstania jakiejś organizacji młodzieży prawosławnej”³.

Podjęte w Warszawie wysiłki wydały jednak owoce. W 1980 roku zorganizowane zostało Koło Teologów Prawosławnych (dalej: KTP), działające pod szyldem koła naukowego Chrześcijańskiej Akademii Teologicznej. W pierwszym miesiącu istnienia KTP odbyła się pierwsza Pielgrzymka Młodzieży Prawosławnej na św. Górę Grabarkę, która stanowiła najważniejszy punkt corocznego kalendarium organizowanych wydarzeń. Zapoczątkowana wówczas tradycja spotkań młodzieży w okresie paschalnym na Górze Grabarce jest do dzisiaj nieprzerwanie kontynuowana.

W roku 1981 miała miejsce próba utworzenia zrzeszenia, które oficjalnie wychodziłoby poza ramy koła naukowego Chrześcijańskiej Akademii Teologicznej. Na utworzenie organizacji o nazwie Bractwo Młodzieży Prawosławnej nie było jednak zgody władz administracyjnych⁴. KTP przekształcono więc w Koło Teologów Prawosławnych Szkół

---

1 J. Charkiewicz, *Bractwo Młodzieży Prawosławnej w Polsce*, Białystok 1995, s. 18.

2 *Ibidem*, s. 13.

3 *Ibidem*, s. 14.

4 *Ibidem*, s. 18.

Teologicznych, Świeckich i Młodzieży Laickiej, które stawiało sobie za cel „niesienie pomocy w kształtowaniu świadomości prawosławnego chrześcijanina, naśladowcy Jezusa Chrystusa, godnego spadkobiercy bogatej tradycji Kościoła prawosławnego”⁵. W roku 1982 zwołano pierwsze Walne Zgromadzenie tej organizacji oraz przyjęto jej statut.

Działalność Bractwa

W latach 80. wykształciły się podstawowe formy działalności centralnych organów Bractwa, które w większości przetrwały do dzisiaj. Zaliczyć do nich można: działalność wydawniczą, przygotowanie obozów letnich dla dzieci i młodzieży, czyli tzw. Akcję Lato, oraz organizowanie ogólnopolskich spotkań młodzieży prawosławnej, z których najważniejsze to Paschalna Pielgrzymka Młodzieży Prawosławnej na św. Górę Grabarkę.

Filarem aktywności Bractwa w pierwszych latach jego istnienia było prowadzenie obozów dla dzieci i młodzieży. Ich oferta szybko uległa urozmaiceniu. W ramach wakacyjnej akcji obozowej organizowano wyjazdy czysto wypoczynkowe, jak również zgrupowania, podczas których pomagano przy budowie świątyń, porządkowaniu cmentarzy, inwentaryzowaniu zabytków cerkiewnych. Uczono się ponadto kierowania chórem cerkiewnym, czytania psalmów, pisania ikon, poznawano historię i tradycje okolic zwiedzanych podczas obozów wędrownych. Dzięki międzynarodowym kontaktom członkowie bractwa przebywali również na obozach językowych i wyjeżdżali poza granice Polski.

Śledząc statystyki z pierwszych 15-u lat istnienia Bractwa⁶, możemy zauważyć, że zarówno w 1986, jak i w 1987 roku zorganizowano ponad 20 obozów, w roku 1994 aż 33, w tym samym roku liczba uczestników Akcji Lato wyniosła ponad 800 osób. Dla porównania, w ostatnim okresie wakacyjnym (2018 rok), w ramach działalności zarządu centralnego Bractwa zorganizowano jedynie 3 obozy, wszystkie krajowe. Jednym z nich był obóz roboczy na św. Górze Grabarce, kolejnym obóz organizowany przy współpracy z Hufcem ZHP w Białymstoku i tylko jeden młodzieżowy obóz wypoczynkowy. Poprzednie lata, wedle statystyk, nie wypadają lepiej⁷. Zanikły m.in. obozy zagraniczne. W tabeli wygląda to następująco:

Rok	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Obozy	5k/3z	10kz	10kz	b/d	7k	5k/1z	4k/1z	5k	4k	3k
Uczestnicy	~300	~300	b/d	b/d	294	317	254	259	187	b/d

Tabela 1: Obozy dla dzieci i młodzieży organizowane przez Zarząd Centralny BMP w Polsce w latach 2009–2018⁸ [k - krajowe; z - zagraniczne; ~ - około; b/d - brak danych]

⁵ *Biuletyn Informacyjny*, 1988, nr 1, s. 3. Por. Statut Bractwa Młodzieży Prawosławnej w Polsce <<http://bmp.cerkiew.pl/index.php/statut>> (29.09.2018).

⁶ Statystyki liczby uczestników wakacyjnych obozów dla dzieci i młodzieży do 1994 r. wg: J. Charkiewicz, *Bractwo...*, s. 92.

⁷ Patrz tabela 1.

⁸ Tabelę sporządzono na podstawie Sprawozdań z prac Zarządu Centralnego BMP w Polsce z lat 2009, 2010, 2013, 2015, 2017 oraz Sprawozdań Komisji Rewizyjnej z lat 2009, 2010, 2011.

Bez wątpienia, taka sytuacja jest podyktowana zarówno rosnącymi wymaganiami formalnymi w organizowaniu obozu, jak i coraz bardziej wygórowanymi oczekiwaniami uczestników. Największy jednak wpływ na sytuację wywarł fakt, iż w latach 80. i na początku 90. Bractwo było faktycznie jedyną organizacją, która zajmowała się wypoczynkiem tego typu. Obecnie istnieje wiele instytucji i ośrodków oferujących letnie obozy dzieciom i młodzieży prawosławnej. Większą aktywność na tym polu wykazują również poszczególne parafie.

Inną formą aktywności centralnych organów Bractwa jest działalność wydawnicza, która w przeszłości prężnie się rozwijała. W czasach, gdy prawosławna literatura w języku polskim nie była dostępna, to właśnie BMP wzięło na siebie ciężar polityki informacyjnej. Pod szyldem Bractwa powstało wiele czasopism, głównym tytułem był „Biuletyn Informacyjny KTP” (od 1983 do 1992), później przekształcony w „Wiadomości Bractwa” (od 1992 do 1996), a ostatecznie w „Arche. Wiadomości Bractwa” (od 1996). W latach 90. ukazywały się cztery jego numery rocznie, o objętości wahającej się między 60 a 80 stron, oraz o nakładzie sięgającym nawet 4 tysięcy⁹. W tym samym czasie pojawiło się wiele publikacji książkowych. Dzięki serii „Biblioteczka Bractwa”¹⁰, w skład której weszły drobne, kilkudziesięciostronicowe pozycje o kieszonkowym formacie, zebrano fundusze na podjęcie bardziej ambitnej działalności. Rozpoczęto np. tłumaczenia najważniejszych pozycji współczesnych teologów prawosławnych, wychodzące w serii zatytułowanej *Kościół Wschodni*¹¹, którą ze względu na kolor okładek zaczęto potocznie nazywać „czarną serią”. W ramach tego przedsięwzięcia wydano 14 książek takich autorów jak Włodzimierz Łoski, Paul Evdokimov, Kallistos Ware czy Aleksander Schmemmann. Ostatnia nowość wydawnicza Bractwa pojawiła się w 2007 roku. Od tamtej pory wyszło jedynie wznowienie książki *Kościół Prawosławny* metropolity Kallistosa Ware’a w 2013 roku.

Tytuł	Autor	Rok	Ilość stron i format
<i>Jak czytać Biblię?</i>	Kallistos Ware; Tamara Penwell (tłum.)	1992	19 s.; B6.
<i>Nauka religii w szkole</i>	Sophie Koulomzin; Jerzy Betlejko (tłum.)	1992	17 s.; B6.
<i>Misja Prawosławia</i>	Aleksander Schmemmann; Tamara Penwell (tłum.)	1992	24 s.; B6.
<i>Człowiek jako ikona Trójcy Świętej</i>	Kallistos Ware; Włodzimierz Misijuk (tłum.)	1993	27 s.; B6.

9 J. Charkiewicz, *Bractwo...*, s. 53

10 Por. tabela 2.

11 Por. tabela 3.

<i>Problemy wychowania dzieci we współczesnym świecie</i>	Sophie Koulomzin; Piotr Nazaruk (tłum.)	1993	20 s.; B6.
<i>Moje widzenie świata</i>	Sophie Koulomzin; Piotr Nazaruk (tłum.)	1993	24 s.; B6.
<i>Dobrotolubije I</i>	tłum. zbiorowe	1993	41 s.; B6.
<i>Dobrotolubije II</i>	tłum. zbiorowe	1993	42 s.; B6.
<i>Dobrotolubije II</i>	tłum. zbiorowe	1994	37 s.; B6.
<i>Dobrotolubije IV</i>	tłum. zbiorowe	1994	50, [1] s.; B6.
<i>Biblijne podstawy i znaczenie prawosławnego monastycyzmu</i>	Lazar Puhalo; Halina Aleksiejuk (tłum.)	1994	20 s.; B6.
<i>Prawosławne rozumienie pokajania (BBMP 12)</i>	Kallistos Ware; Jarosław Misiuk (tłum.); Włodzimierz Misijuk (tłum.)	1994	29 s.; B6.

Tabela 2: Pozycje wydane w ramach biblioteczki Bractwa w latach 1992–1995.

Tytuł	Autor	Rok	Format
<i>Sól ziemi, czyli Opowieść o życiu starca pustelni Getsemani hieromnicha Abby Izydora</i>	Paweł Florenski Henryk Paprocki (tłum.)	1996	125 s.; A5.
<i>Lew i mysz czyli Tajemnica człowieka: esej o bohaterach Dostojewskiego</i>	Henryk Paprocki	1997	110 s.; A5.
<i>Ikonostas i inne szkice</i>	Paweł Florenski Henryk Paprocki (przedm.) Zbigniew Podgórzec (tłum.)	1997	242, [1] s.; A5.
<i>Kolorowa kontemplacja: trzy szkice o ikonie ruskiej</i>	Eugeniusz Trubeckoj Henryk Paprocki (tłum.)	1998	88, [3] s.; A5.
<i>Nurt słowiański w początkach chrześcijaństwa polskiego</i>	Jerzy Klinger Henryk Paprocki (tłum.)	1998	67, [2] s.; A5.
<i>Prawosławna droga</i>	Kallistos Ware mniszka Nikolaia (tłum.)	1999	159, [1] s.; A5.
<i>Teologia dogmatyczna</i>	Włodzimierz Losskij Henryk Paprocki (tłum.)	2000	101, [2] s.; A5.
<i>Szalona miłość Boga</i>	Paweł Evdokimov Małgorzata Kowalska (tłum.)	2001	142, [3] s.; A5.

<i>Droga prawosławia w historii</i>	Aleksander Schmemann Henryk Paprocki (tłum.)	2001	332, [6] s.; A5.
<i>Kościół Ducha Świętego</i>	Mikołaj Afanasjew Henryk Paprocki (tłum.)	2002	381, [2] s.; A5.
<i>Święci Rusi: (X–XVII w.)</i>	Georgij Fiedotow Henryk Paprocki (tłum.)	2002	243 s.; A5.
<i>Kościół Prawosławny</i>	Kallistos Ware Włodzimierz Misijuk (tłum.)	2002 2011	368, [6] s.; A5. 380, [1] s.; A5.
<i>Święci Piotr i Jan: dwaj pierwsi z apostołów</i>	Sergiusz Bułgakow Henryk Paprocki (tłum.)	2005	75 s.; A5.
<i>Sakrament miłości: tajemnica małżeństwa w świetle tradycji prawosławnej</i>	Paweł Ewdokimov Maria Żurowska (tłum.)	2007	217, [1] s.; A5.

Tabela 3: Książki wydane w ramach serii *Kościół Wschodni* (tzw. Czarnej serii).

Poza pozycjami z *Biblioteczki Bractwa* i serii *Kościół Wschodni* wydano również ponad 40 innych publikacji, w większości o tematyce hagiograficznej (żywoty świętych). Obecnie Bractwo wydaje jedno czasopismo: rocznik „Arche. Wiadomości Bractwa”, którego objętość nie przekracza 30 stron. Wychodzi przed Paschalną Pielgrzymką Młodzieży Prawosławnej na św. Górę Grabarkę.

Ostatnią z podstawowych form działalności Bractwa jest organizowanie ogólnopolskich spotkań młodzieży prawosławnej. Najważniejsze wśród nich jest majowe spotkanie na św. Górze Grabarce, tzw. „Majowa”. Liczba uczestników „Majowej” rosła w oszałamiającym tempie; organizatorzy nie byli w stanie go przewidzieć. Pierwsza, z 1980 roku, zgromadziła około 70 osób, druga, w 1981, już około 250–300, a w 1982 roku liczba wiernych, wedle szacunków, wynosiła od 800 do nawet 1000. W roku 1985 pielgrzymów było około 3 tysięcy. Podobną frekwencję miały pielgrzymki na początku lat 90.¹² Ilość pątników gwałtownie spadła na przełomie tysiącleci. Złożyło się na to wiele czynników. Z całą pewnością jednym z nich było pojawienie się innych imprez młodzieżowych w okresie wiosennym. Osoby nie zainteresowane religijnym aspektem spotkań przestały przyjeżdżać na św. Górę Grabarkę¹³. Rosną również oczekiwania młodzieży. Dla wielu osób nocleg na polu namiotowym bez solidnego zaplecza sanitarnego stał się nie do zaakceptowania. Obecnie frekwencja wynosi około 300–400 osób, w roku 2016 uczestników było około 250¹⁴.

12 Statystyki dotyczące liczby uczestników majowych pielgrzymek młodzieży na św. Górę Grabarkę do 1994 r. wg: J. Charkiewicz, *Bractwo...*, s. 92.

13 W latach 80. i 90. „Majowe” stały się popularnym miejscem spotkań młodzieży, również nie związanej z Bractwem. Przynosiło to wielu problemów organizatorom, próbującym zaprowadzić porządek na polu namiotowym.

14 Por. tabela 4.

Rok	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Uczestnicy	~600	>300	>300	~350	~350	~300	~350	~250	b/d	b/d

Tabela 4: Liczba uczestników Paschalnych Pielgrzymek Młodzieży Prawosławnej na Świętą Górę Grabarkę w latach 2009–2018¹⁵. [~ - około; > - ponad; b/d - brak danych]

W międzyczasie na św. Górze Grabarce popularne stały się spotkania innego charakteru: w Wielkim Poście dla maturzystów, które ostatnio gromadzą nawet po 200 osób oraz prowadzone od 2006 roku jesienne spotkania dla studentów, na które przyjeżdża około 50 osób.

Oprócz ogólnopolskich spotkań młodzieży, organizowanych przez struktury centralne, należy jeszcze wymienić coroczne Walne Zgromadzenie Bractwa, które jest najwyższym organem zarządzającym. Spotkania te posiadają charakter przede wszystkim sprawozdawczy i wyborczy. Kadencja Zarządu Centralnego trwa trzy lata, lecz niemal na każdym spotkaniu odbywają się wybory uzupełniające, wynikające z częstych rezygnacji działaczy z dalszej pracy w zarządzie. Początkowo zgromadzenia trwały cały weekend, z czasem ze względów organizacyjnych zdecydowano się ograniczyć je do jednodniowych obrad. Od 2017 roku trwają jednak próby powrotu do pierwotnej tradycji spotkań kilkudniowych¹⁶.

Warto jeszcze wspomnieć, choćby pobieżnie, o kilku innych formach działalności Bractwa, zainicjowanych w pierwszych latach jego istnienia. Jedną z nich jest współpraca międzynarodowa – niegdyś bardzo aktywna i owocująca częstymi wymianami młodzieży, obecnie działa na niewielką skalę. W dużej mierze wynika to z mniejszej aktywności innych prawosławnych organizacji międzynarodowych, przede wszystkim Syndesmosu¹⁷, który praktycznie przestał istnieć.

W przypadku pieszych pielgrzymek Zarząd Centralny Bractwa organizuje pielgrzymkę z Białegostoku do Jabłecznej. Pierwsza wyruszyła w roku 1990. Liczba jej uczestników nie zmieniła się na przestrzeni niemal 30 lat. Zawsze z Białegostoku wyruszało około 20 osób, a na miejsce docierało około 40; współcześnie sytuacja wygląda podobnie.

15 Tabelę sporządzono na podstawie Sprawozdań z prac Zarządu Centralnego BMP w Polsce z lat 2009, 2010, 2011, 2013, 2015 oraz relacji zamieszczanych w serwisie www.cerkiew.pl: K. Gryciuk, O. Mularczyk, *Podsumowanie paschalnej pielgrzymki na Grabarkę*, 21.05.2012, <www.typo3.cerkiew.pl/index.php?id=269&tx_ttnews%5Btt_news%5D=16701&cHash=9570d40eeb8585819d7e50f880a25f97> (29.09.2018); Katarzyna Jaworowska, *XXXV Paschalna Pielgrzymka Młodzieży na św. Górę Grabarkę*, 17.05.2014, <www.typo3.cerkiew.pl/index.php?id=269&tx_ttnews%5Btt_news%5D=20809&cHash=0887ea1e38290db3c9cc314ab37cf6ce> (09.09.2018); K. Andrejuk, *Relacja z pielgrzymki na Świętą Górę Grabarkę*, 20.05.2016, <www.wiadomosci.cerkiew.pl/news.php?id_n=279> (29.09.2018). Dane na temat ilości uczestników pielgrzymek „Majowych” z lat 2017 i 2018 nie zostały opublikowane.

16 M. Owsieczuk, *XXXVI Walne Zgromadzenie BMP w Polsce*, 21.12.2017, <www.wiadomosci.cerkiew.pl/news.php?id_n=1503> (29.09.2018).

17 Syndesmos jest międzynarodową organizacją zrzeszającą prawosławne ruchy młodzieżowe i szkoły teologiczne. W języku polskim jest również nazywany Światowym Bractwem Młodzieży Prawosławnej.

Bractwo prowadziło ponadto kursy dla osób działających w strukturach terenowych, w bractwach parafialnych – szkolono przede wszystkim kadrę obozów wakacyjnych. Od kilku lat takie szkolenia nie są już prowadzone z powodu braku chętnych do uczestnictwa.

Całkowicie zarzucona została aktywność sportowa, ale jeszcze do niedawna w Białowieży dzięki wysiłkom Zarządu Centralnego odbywały się tzw. „Orthodoxiady” – olimpiady podsumowujące coroczną działalność sportową brackich jednostek organizacyjnych różnego szczebla.

Pod koniec lat 80. rozpoczęto prace nad utworzeniem ośrodka szkoleniowo-wypoczynkowego BMP w Białowieży, który został otwarty w 1994 roku¹⁸. Centrum, liczące trzy budynki, służyło Bractwu przez lata, lecz w istocie nigdy nie było całkowicie ukończone, a w okresie zimowym, gdy nie było użytkowane, podupadało. Od kilku lat wymaga gruntownego remontu. Po latach drobnych napraw próby doprowadzenia go do stanu pozwalającego na ponowne intensywne użytkowanie zakończyły się niepowodzeniem. Koszty potrzebne do rewitalizacji ośrodka przewyższają kilkudziesięciokrotnie skromne możliwości finansowe Bractwa.

Ocena działalności

Mniej intensywne działania BMP związane z Akcją Lato oraz zanikanie aktywności wydawniczej jest o tyle niepokojące, że były one głównym źródłem dochodów najwyższych organów Bractwa. Obecnie Zarząd Centralny znajduje się w niestabilnej sytuacji finansowej, co znacząco ogranicza jego możliwości organizacyjne.

Nie bez znaczenia jest również fakt, że ten stan rzeczy wpływa na morale wewnątrz organizacji. Zarówno misja upowszechniania prawosławnej literatury, jak i wychowywania kolejnych pokoleń młodych „bratczyków” podczas letnich obozów stanowiła integralną część brackiej tożsamości¹⁹. Stopniowe przejmowanie tej działalności przez inne organizacje pozostawia lukę w modelu funkcjonowania BMP i w metodach realizowania podstawowych jego celów. Wyraźnie widoczna jest potrzeba wypracowania nowych, równie ambitnych i znaczących form pracy, które dałyby liderom organizacji poczucie wartości i przekonanie o celowości realizowanych przez młodzież zadań.

Spadająca liczba uczestników ogólnopolskich spotkań młodzieży, choć symptomatyczna, nie należy do największych problemów, z którymi borykają się ich organizatorzy z centralnych struktur BMP. Bardziej niebezpieczny może okazać się znaczący spadek średniej wieku ich uczestników. Według Statutu, wiek członków Bractwa jest określony w przedziale od 16 do 35 lat²⁰. Te zasady nie mają jednak odbicia w rzeczywistości, gdyż znaczna liczba uczestników zarówno spotkań „Majowych”,

---

18 J. Charkiewicz, *Bractwo...*, s. 71.

19 Na temat znaczenia letniej akcji obozowej Bractwa powstały dwie prace magisterskie na Uniwersytecie w Białymstoku: O. Hajduczenia, *Wychowawcze oddziaływanie wybranych form działalności Bractwa Młodzieży Prawosławnej* (1990) oraz M. Masalski, *Obozy ikonograficzne w Bielsku Podlaskim* (1993).

20 *Statut Bractwa Młodzieży Prawosławnej w Polsce*, <<http://bmp.cerkiew.pl/index.php/statut>> (29.09.2018).

jak i Walnych Zgromadzeń to osoby młodsze. Prowadzi to do odcinania się starszych cerkiewnych grup młodzieżowych od idei Bractwa. Znamiennym przykładem może być fakt, że niegdyś to spotkania studentów w Warszawie dały początek BMP, obecnie odbywają się one zarówno przy parafii św. Jana Klimaka, jak i przy parafii katedralnej, lecz nie są związane z jego działalnością. Natomiast koła terenowe Bractwa funkcjonujące przy tych parafiach mają w swoim składzie uczniów szkół średnich i podstawowych.

Bractwo powoli przestaje być organizacją studentów. Choć w strukturach centralnych nadal znajdują się głównie studenci, to jednak ich mniejsza liczba w niższych organach, w bractwach parafialnych, gdzie wiele osób to uczniowie szkół podstawowych, może w niedługim czasie doprowadzić do problemów z wyborem nowego Zarządu Centralnego, który byłby w stanie sprostać narastającym problemom. Zarządu, który zmierzy się z wyzwaniem tej miary, co reaktywacja ośrodka Bractwa w Białowieży, wznowienie działalności wydawniczej, ożywienie kontaktów zagranicznych czy też organizacja cerkiewnych letnich obozów dla dzieci i młodzieży.

Odmładzające się struktury, a przez to brak liderów, którzy mogliby samodzielnie zająć się organizacją poszczególnych inicjatyw, zwłaszcza na poziomie parafii, w coraz większej mierze przyczynia się do przenoszenia na osoby duchowne odpowiedzialności za organizację życia poszczególnych kół bractwa. Przystają oni być jedynie ich opiekunami duchowymi, a stają się organizatorami, przejmując obowiązki, które powinny być wykonywane przez młodzież. Jeżeli ta tendencja się utrzyma i zaniechane zostaną próby wcielenia w struktury bractwa nieformalnych grup studentów, które działają przy części parafii, to z czasem przestanie ono być organizacją świecką, powoli, niemal niezauważalnie zmieni swój model organizacyjny. To duchowni staną się głównymi organizatorami imprez i wydarzeń, młodzież będzie w nich jedynie uczestniczyć.

Bractwo Młodzieży Prawosławnej w Polsce powstało jako unikatowa na skalę światową świecka młodzieżowa organizacja cerkiewna. Jej dokonania przerosły wszelkie oczekiwania. Bez wątplenia, bez działalności BMP przez ostatnie niemal 40 lat, Prawosławna Cerkiew w Polsce miałyby diametralnie odmienne oblicze. Organizacja była nie tylko wielokrotnie chwalona, ale również nagradzana na arenie międzynarodowej²¹. Przyszły jej kształt i problem utrzymania „młodzieżowego” charakteru stoi teraz jednak pod znakiem zapytania.

---

21 Bractwo Młodzieży Prawosławnej w Polsce otrzymało w 2013 roku nagrodę za „wybitne wysiłki zmierzające do wzmocnienia jedności narodów prawosławnych oraz za utwierdzenie i promowanie wartości chrześcijańskich w społeczeństwie” od Międzynarodowej Organizacji Jedności Prawosławnych Narodów. Zob. Katarzyna Jaworowska, *Nagroda dla Bractwa Młodzieży Prawosławnej*, 06.12.2013, <[www.typo3.cerkiew.pl/index.php?id=269&tx_ttnews\[tt_news\]=20143](http://www.typo3.cerkiew.pl/index.php?id=269&tx_ttnews[tt_news]=20143)> (29.09.2018).

SUMMARY

Jakub Oniszczyk

Fellowship of Orthodox Youth in Poland – Mission of Youth in Crisis

Keywords: orthodoxy, mission, youth, fellowship

Fellowship of Orthodox Youth in Poland began with the movement of Orthodox students in Warsaw and quickly grown into a nationwide organization. It has been running for nearly 40 years and during this time, it has had an invaluable influence on the shaping of the life of the Orthodox Church in Poland. Recently, however, one can notice the decay of many of its activities and the decrease in the number of participants in particular events. There is also some concern about the gradual decline in the average age of members of the organization.